

Kwartaalbericht Estate Planning, Over soorten legaten en estate planning

[Klik hier om het document te openen in een browser venster](#)

Vindplaats:	KWEP 2004/37	Bijgewerkt tot:	01-12-2004
Auteur:	Mr. E. van den Brink-Baggerman		

Over soorten legaten en estate planning ^[1]

In de estate-planningspraktijk wordt nogal eens gebruik gemaakt van de mogelijkheid in een testament een legaat op te laten nemen. Voor de niet notarieel geschoolde estate planner kan het wellicht geen kwaad hieronder - in zeer grote lijnen - een overzicht te geven van de diverse vormen van het legaat.

1 Wat is een legaat?

Een legaat is een uiterste wilsbeschikking waarin de erflater aan een of meer personen een vorderingsrecht toekent, aldus de definitie van het legaat zoals weergegeven in art. 4:117, eerste lid, BW.

Dat vorderingsrecht bestaat meestal uit het recht op levering van een zaak, maar het kan ook gaan om een andere prestatie. ^[2] Hetgeen een legataris als zodanig verkrijgt, wordt door hem verkregen onder bijzondere titel (dus niet als erfgenaam), maar wel krachtens erfrecht. Het legaat kan aan alle of bepaalde erfgenamen zijn opgelegd en/of aan een of meer legatarissen (zie art. 4:117, tweede lid, BW). De regel dat een legaat ten laste komt van degene(n) die dit hebben moeten uitvoeren werkt ook door voor de heffing van het successierecht (zie art. 5, eerste lid, Successiewet). Daar staat tegenover dat de legataris wordt belast voor hetgeen hij krachtens het legaat heeft verkregen.

2 Soorten legaten

Prelegaat

Het prelegaat is een legaat dat aan een erfgenaam wordt gemaakt. Dit legaat is derhalve een extra verkrijging en staat naast de verkrijging als erfgenaam. Een dergelijk legaat wordt wel 'legaat bij vooruitmaking' genoemd. Indien vader zijn kinderen in beginsel erfrechtelijk gelijk wil behandelen, maar zijn postzegelverzameling (volgens familietraditie) wil nalaten aan zijn oudste zoon Kees, kan hij gebruik maken van het prelegaat. De omstandigheid dat degene ten behoeve van wie de erflater een legaat heeft gemaakt ook erfgenaam is, staat er niet aan in de weg dat het legaat effect sorteert. ^[3]

Legaat ten inbreng (legaat met sublegaat)

Op de legataris kan de plicht worden opgelegd de waarde van het gelegateerde in te brengen in de boedel. Een legaat tegen inbreng houdt in dat de legataris de verplichting jegens de gezamenlijke erfgenamen heeft om de waarde van het gelegateerde, dan wel een door de erflater in zijn uiterste wilsbeschikking bepaalde prestatie, in te brengen in de nalatenschap.

Het legaat tegen inbreng is aan te merken als een combinatie van een legaat van een goed en een sublegaat van een geldsom ^[4] (zie het voorbeeld hierna).

Vraag is welke waarde dient te worden ingebracht indien erflater daaromtrent niets heeft bepaald. De wet geeft geen maatstaven voor waardering, behoudens art. 4:6 BW, dat bepaalt dat onder waarde van de goederen der nalatenschap in Boek 4 moet worden verstaan de waarde van die goederen op het tijdstip onmiddellijk na het overlijden van de erflater.

Mijns inziens zal art. 4:6 BW toegepast kunnen worden indien in de uiterste wilsbeschikking geen waarderingsmaatstaven zijn opgenomen.

Sublegaaf

Wanneer een legataris een verplichting krijgt opgelegd zélf een legaat af te geven, spreken we van een sublegaaf. Bijvoorbeeld ingeval door vader aan zoon Jan de vakantiewoning op Texel wordt gelegateerd onder de verplichting om de waarde hiervan in te brengen in de nalatenschap.

De erfgenamen hebben dan de verplichting de vakantiewoning aan de legataris, te weten Jan, af te geven. Echter, Jan heeft de verplichting de waarde hiervan ten behoeve van de erfgenamen (de sublegatarissen) in te brengen in de nalatenschap.

Keuzelegaat

Het keuzelegaat houdt in dat de erflater aan de legataris de bevoegdheid toekent een keuze uit te brengen ten aanzien van de goederen die de legataris wenst, al dan niet tegen inbreng van de waarde daarvan in de nalatenschap. Dit keuzelegaat wordt in de wet niet als zodanig genoemd. Daaruit moet echter niet worden afgeleid dat het keuzelegaat niet zou kunnen bestaan. De vraag kan rijzen of bij universele (dat wil zeggen dat door de legataris *alle* goederen van de nalatenschap kunnen worden gekozen) keuzelegaten in feite geen sprake zou zijn van een ongeoorloofde delegatie van de laatste wil, omdat de legataris na het overlijden van de erflater zelfstandig bepaalt welke goederen van de nalatenschap hij al dan niet wenst te ontvangen. Daartegenover staat dat het keuzelegaat kan worden gezien als een bundeling van afzonderlijke legaten, die de legataris ieder voor zich kan verwerpen. [\[5\]](#)

Naar oud recht werd het keuzelegaat algemeen geacht geen ongeoorloofde delegatie van de laatste wil in te houden. Ook onder het huidige recht is er geen reden aan te nemen dat dit anders zou zijn.

Indien in de uiterste wilsbeschikking geen termijn is opgenomen waarbinnen de keuze moet worden gemaakt, dan wel een eerdere keuze gewenst is, kan door de erfgenamen aan de legataris een redelijke termijn worden gesteld waarbinnen door de legataris duidelijkheid moet worden verschaft omtrent de keuze.

Quasi-legaat

Voor de volledigheid een korte opmerking over het quasi-legaat, ook al doet de naam reeds vermoeden dat hier geen sprake is van een 'echt' legaat.

Ingeval erflater een overeenkomst is aangegaan die pas werkt na zijn overlijden en die een bepaalde bevoordeling bevat ten laste van de erflater, bestaan er na zijn overlijden schuldeisers met een bevoorrechte positie ten opzichte van legatarissen, terwijl de wederpartij feitelijk dezelfde positie bekleedt als een legataris. De legitimarist zou voor de berekening van zijn legitieme portie de waarde van de goederen van de nalatenschap moeten verminderen met de betreffende schuld.

Hier heeft de wetgever een stokje voor gestoken door deze quasi-legaten voor de regels van inkorting en vermindering van de legitieme portie aan te merken als een legaat.

Het gaat hierbij om: schenkingen en giften werkend bij overlijden, verblijfsbedingen, sommenverzekeringen (levensverzekeringen) en de omzetting van een natuurlijke verbintenis in een rechtens afdwingbare verbintenis.

[\[6\]](#)

3 Legaat en estate planning

Vruchtgebruik (keuzelegaat)

In de estate-planningspraktijk wordt het hiervoor besproken keuzelegaat meestal aan de langstlevende echtgenoot toegekend onder de verplichting de waarde van de gekozen goederen in te brengen in de nalatenschap en wordt het keuzelegaat gecombineerd met een legaat van het vruchtgebruik van de nalatenschap. Op die manier wordt flexibiliteit gecreëerd met betrekking tot de verdeling van de bestanddelen van de nalatenschap tussen de langstlevende en de kinderen. De langstlevende heeft immers op grond van het keuzelegaat de mogelijkheid enkel die goederen te kiezen waarvan de verwachting is dat deze niet in waarde zullen stijgen en de goederen waarvan wel een waardestijging te verwachten is (zoals de aandelen of het schilderij van Herman Brood) te laten toekomen aan de kinderen. Op grond van het vruchtgebruiklegaat verkrijgt de langstlevende over deze goederen het vruchtgebruik, al dan niet aangekleed met een vervreemdings- en

verteringsbevoegdheid.

Doordat de kinderen blooteigenaren zijn van de niet gekozen goederen, komt de waardevermindering van deze goederen hen onbelast toe. Bij het overlijden van de langstlevende zal de blooteigendom van de kinderen onbelast aangroeien tot volle eigendom. Art. 10 Successiewet 1956 is niet van toepassing, omdat de langstlevende het vruchtgebruik krachtens erfrecht had verkregen.

De inbrengvorderingen zijn in beginsel renteloos en niet-opeisbaar vanwege het gelegateerde vruchtgebruik. Teneinde de nalatenschap van de langstlevende uit te hollen, is het mogelijk te bepalen dat de niet-opeisbare inbrengvordering een rente draagt. In de uiterste wilsbeschikking zullen dan de inbrengvorderingen van het vruchtgebruiklegaat moeten worden uitgezonderd.

Ik wijs er nog op dat het vruchtgebruik op (bijvoorbeeld) de woning wel gevestigd moet worden. ^[7] Voor de vruchtgebruiker wordt goedgekeurd dat de eigenwoningregeling van toepassing is vanaf het moment van overlijden van erflater indien het recht wordt gevestigd binnen twee jaar na het overlijden van de erflater (indien aan alle overige voorwaarden van de eigenwoningregeling is voldaan). ^[8]

Legaat van een geldsom: vrijgesteld bedrag

Door optimaal gebruik te maken van het eenvoudige middel een bedrag in contanten te legateren, kunnen successierechten worden bespaard. Bijvoorbeeld door een bedrag in contanten te legateren gelijk aan het voor de legataris ten tijde van het overlijden maximaal vrijgestelde bedrag voor de heffing van het recht van successie zoals opgenomen in art. 32 Successiewet 1956. Aan te raden is daarbij een maximumbedrag te bepalen. Voorts dient hierbij rekening te worden gehouden met pensioenimputatie, omdat daardoor het vrijstellingsbedrag kan worden gekort (art. 32, derde lid, Successiewet 1956).

Legaat van een geldsom: opvullegaat

Bij het zogenaamde 'opvullegaat' wordt aan de langstlevende een bedrag in contanten gelegateerd, zodanig berekend dat dit legaat tezamen met zijn of haar overige erfrechtelijke verkrijgingen uit de nalatenschap nooit meer bedraagt dan het ten tijde van het overlijden op grond van de Successiewet aan hem of haar toegekende vrijgestelde bedrag, rekening houdend met pensioenimputatie en fictieve erfrechtelijke verkrijgingen. Ook in dit geval zou desgewenst een maximumbedrag kunnen worden opgenomen.

Legatenexecuteur

In een goed (estate-plannings-)testament mag een executeur niet ontbreken. ^[9]

De executeur heeft tot taak de nalatenschap te beheren en de schulden van de nalatenschap te voldoen. ^[10] Zoals bepaald in art. 4:7, eerste lid, onderdeel h, BW is het legaat een schuld van de nalatenschap. Ingeval de legataris tevens tot executeur is benoemd, kan hij de legaten voldoen. Dit is met name praktisch ingeval het (vruchtgebruik) keuzelegaat moet worden afgegeven. De langstlevende kan dan zonder medewerking van de kinderen tot afgifte over gaan.

4Slot

Het legaat is een uiterste wilsbeschikking waarin de erflater aan een of meer personen een vorderingsrecht toekent. De legataris volgt op onder bijzondere titel.

Voorwerpen van legaat kunnen niet alleen goederen of beperkte rechten (meestal vruchtgebruik) zijn, maar ook diensten. Er bestaan diverse soorten legaten, waaronder het prelegaat, het sublegaat, het keuzelegaat al dan niet in combinatie met een legaat van het vruchtgebruik en het legaat tegen inbreng.

Voor de estate-planningspraktijk derhalve genoeg mogelijkheden om uw cliënt optimaal te adviseren!

Mr. E. van den Brink-Baggerman is kandidaat-notaris, verbonden aan Van Putten Van Apeldoorn notarissen te Ede.

Voetnoten

Voetnoten

- [1] Dit artikel is een verkorte bewerking van het artikel: 'Over (soorten) legaten' *Notarisklerk* 2004, nr. 1433, blz. 45-47.
- [2] Zie daarover F.W.J.M. Schols, *Handboek Nieuw Erfrecht*, Kluwer, 2002, blz. 47-52.
- [3] Breemhaar, *De uiterste wilsbeschikking*, diss. Groningen 1992, Deventer: Kluwer 1992, blz. 119 en HR 17 januari 1964, *NJ* 1965, 126 (Schellens/Schellens).
- [4] F.W.J.M. Schols, *Handboek Nieuw Erfrecht* (2002), blz. 129.
- [5] Kraan, 'De voorwaardelijke - of alternatieve - ouderlijkeboedelverdeling', *WPNR* 5923 (1989).
- [6] Zie uitgebreid over quasi-legaten *Handboek Nieuw Erfrecht* (2002), F.W.J.M. Schols, blz. 148 e.v.
- [7] Art. 3:98 juncto art. 3:84 BW.
- [8] Besluit 13 februari 2001, *V-N* 2001/14.1, blz. 1767.
- [9] Zie over executele en estate planning B.M.E.M. Schols, 'Executele en estate planning oftewel twee handen op één buik', *Kwartaalbericht Estate planning*, september 2000, nr. 3.
- [10] Art. 4:144 BW.